

Prof. Dr. Oktay Uygun
Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Öğretim Üyesi

HUKUK TEORİLERİ

Genişletilmiş 4. Baskı

onikilevha
YAYINLARI

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	V
GİRİŞ.....	1

Birinci Bölüm DOĞAL HUKUK TEORİSİ

I- TEOKRATİK DOĞAL HUKUK ANLAYIŞI.....	7
A- Sofokles	8
B- Cicero	10
C- Gazali	12
Tanrısal Hukuk	14
İcma (Görüş Birliği) Uygulaması.....	15
Yargıç Yapımı Hukuk: İctihad.....	16
Taklid	18
Örfi Hukuk	20
D- Aquino’lu Thomas	22
II- LAİK DOĞAL HUKUK ANLAYIŞI	24
A- Hugo Grotius	24
B- John Locke.....	26
Toplum Sözleşmesi	27
Doğal Haklar Teorisi.....	28
C- Akılcı Doğal Hukuk Teorisinin Temel Tezleri.....	30

İkinci Bölüm
IMMANUEL KANT VE AHLAKIN TEMEL
İLKESİ

I- TEORİK AKIL - PRATİK AKIL	34
II- KATEGORİK BUYRUK.....	35
A- Kişisel İradenin Özerkliği	36
B- Evrenselleştirme İlkesi	37
C- Araçsallaştırma Yasası	40
İntihar Eylemi	41
Şerefın Korunmasına İlişkin Örnekler.....	42
D- İnsan Onuru ve Araçsallaştırma Yasası	44
E- Kategorik Buyruk ve Özgürlük.....	45
III- KATEGORİK BUYRUKLAR ÇATIŞIR MI?.....	46
Zatı Şahanelerinin Sadık Kulu Olarak... ..	48
IV- EVRENSELLEŞTİRME İLKESİ SONUÇLARDAN	
TÜMÜYLE BAĞIMSIZ MIDIR?.....	50
Saf Akılla Düşünmek	52
Bir Çatışma Örneği.....	53
V- AHLAKİ ÖDEVLERİN ÇATIŞMASI	55
Tartışma Konusu:	
Ötanazi.....	57

Üçüncü Bölüm
DEĞERLER TEORİSİ

I- Nesnel Değerlerin Varlığı.....	63
II- İnsan Varlığının Kademeli Yapısı	68
III- Değer Yargıları Neden Kişiden Kişiyeye Değişir?.....	70
IV- Bir Başka Değerler Teorisi.....	74
Değer Nedir?	75

İnsanı Değerli Kılan Özellik.....	76
Değerler Mutlak mıdır?.....	77
İyilik, Güzellik ve Gerçeklik (Doğruluk) Hakkında	78
Adalet Değeri	80
Adalet İlkeleri.....	80
İnsanın Değeri ve İnsan Hakları	82
İnsan Merkezilik ve Türcülük	83

Dördüncü Bölüm

ADALET

I- ADALET KAVRAMININ FELSEFİ ANALİZİ	88
Bir Değerlendirme Kriteri Olarak Adalet	89
Makul Olanı Aramak	91
Biçim ve İçerik Yönünden Evrensellik	92
Adaletin Değişen İçeriği	93
II- ADALETE YÖNELMEYEN HUKUK HUKUK MUDUR?	95
Kötü Hukuk ve Adalet.....	96
III- ADALET TÜRLERİ	97
A- Denkleştirici (Düzeltici) Adalet.....	98
B- Dağıtıcı Adalet	99
C- Hakkaniyet	100
D- Sosyal Adalet	101
Liberal İddia	102
Asgari Ücret Örneği.....	103
IV- ADALET DAİRESİ: KADİM BİR ORTADOĞU DÜŞÜNCESİ.....	104
Adalet ve Mutlak İktidar	105
Selçuklularda ve Osmanlılarda Adalet Anlayışı.....	106
Eski Türklerde Adalet Anlayışı.....	108
Farabi'nin Adalet Anlayışı.....	109

Farabi'ye Göre Adaletin Kaynağı.....	110
Barışçıl ve Adil Bir Toplum	111
<i>Tartışma Konusu:</i>	
<i>Adalet Türleri.....</i>	<i>112</i>

Beşinci Bölüm

HUKUKSAL (İRADECİ) POZİTİVİZM

I- HUKUKA POZİTİVİST YAKLAŞIM.....	115
Yasakoyucunun İradesi.....	116
II- HUKUKSAL POZİTİVİZMİN ÖNCÜLERİ	118
A- Thomas Hobbes.....	118
Devletin Kökeni	119
Hobbes'un Hukuk ve Adalet Anlayışı.....	120
Doğal Hukuk Gerçek Hukuk Değildir	122
B- Jeremy Bentham ve John Austin	123
III- HUKUKSAL POZİTİVİZME GÖRE HUKUKUN NİTELİĞİ.....	125
Hukuk Bağımsız Bir Bilimdir.....	126
Hukuk Kurallarının Kaynağı Yasakoyucunun İradesidir.....	127
Hukuk Kesinlik Sağlar	128
Hukuk Kuralları Zorlayıcılık Gücüne Sahiptir.....	129
Hukuk Kuralları Kapalı Bir Mantık Sistemi Oluşturur.....	130
IV- HUKUKSAL POZİTİVİZMİN AHLAKİ VE SİYASİ SONUÇLARI.....	131
A- Pozitivizm ve Hukukun Üstünlüğü İlkesi.....	132
Hukukun Genel İlkeleri	133
B- Nazizm ve Hukuksal Pozitivizm.....	135
Radbruch Formülü	135
Geçmişe Etkili Yasalar	137
Gizli Yasalar	137
Yasaya İtaat Cezalandırılabilir mi?	138

Altıncı Bölüm

KAPSAYICI HUKUKSAL POZİTİVİZM

I- HUKUK - AHLAK İLİŞKİSİ	143
Kaynak Tezi - Bağdaşım Tezi	144
II- H. L. A. HART	145
Doğal Hukukun Asgari İçeriği	147
Hukuk Kurallarının Niteliği	148
Birincil Kurallar - İkincil Kurallar	149
Yargısal Takdir	150
III- RONALD DWORKİN'İN İTİRAZLARI	151
Yargısal Takdirin Eleştirisi	151
Kurallar ve İlkeler	152

Yedinci Bölüm

SOSYOLOJİK POZİTİVİZM

I- HUKUKA SOSYOLOJİK YAKLAŞIM	157
Hukuk Sosyolojisi	157
Sosyolojik Yaklaşımında Hukuk/Ahlak İlişkisi	159
Hukukun Değişen Niteliği	160
Hukukun Değişen İşlevleri	161
Bütünleştiricilik İlkesi	161
II- İBN HALDUN	163
Dayanışma Biçimleri	164
Soy Dayanışması (Asabiyet) ve Devletin Kuruluşu	167
III- EMILE DURKHEIM	171
IV- LEON DUGUIT	174
Nesnel Hukuk	176
Hukukun Üstünlüğü İlkesi	177
Sosyal Dayanışma ve Adalet	178

V- MAX WEBER.....	179
Sosyoloji ve Pozitivizm	180
Empatik Anlama	181
Rasyonalitenin Egemenliği ve Kapitalizmin Gelişmesi.....	182
Kalvinizmin Farklılığı	183
Hukuk Kurallarının Ortaya Çıkışı	186
Hukukun Rasyonelleşmesi ve Otorite Tipleri.....	189

Sekizinci Bölüm

NORMATİVİST POZİTİVİZM

Hans Kelsen ve Hukukun Saf Kuramı.....	193
Hukukun Normatif Doğası.....	194
Hukukun Kaynağı ve Geçerliliğine İlişkin Örnekler.....	195
Hukuk - Ahlak Ayrımı ve Adalet Kavramı.....	197
Normlar Hiyerarşisi ve Temel Norm.....	199
Temel Norm ve Uluslararası Hukuk.....	201
Hukuk Düzeninin Birliğinin Sağlanması	203
Uluslararası Hukuk Düzeninin Temel Normu	204
Örf ve Adet Hukuku ile Sözleşmeler	205
Devlet ve Hukuk.....	206

Dokuzuncu Bölüm

FAYDACI HUKUK TEORİSİ

I- FAYDACI AHLAK TEORİSİ.....	209
Mutluluk.....	210
Epikür	211
II- FAYDACI HUKUK TEORİSİ.....	211
A- Jeremy Bentham ve Fayda İlkesi.....	212

Mutluluk Terazisi (Felicific / Hedonic Calculus)	213
Bireysel Fayda - Sosyal Fayda.....	213
<i>Tartışma Konusu:</i>	
<i>Bentham'ın Gece Nöbeti</i>	215
B- John Stuart Mill ve Özgürlük İlkesi	216
Özgürlük ve Fayda.....	217
C- Eylem Faydacılığı – Kural Faydacılığı	219
Kural Faydacılığı – Evrenselleştirme İlkesi	220

Onuncu Bölüm

FAYDACI HUKUK TEORİSİNİN ELEŞTİRİSİ

I- FAYDACI TEORİNİN SAKINCALARI	224
II- KANT'IN ARAÇSALLAŞTIRMA YASAĞI VE FAYDACILIK	226
Yaşam Hakkı Örneği.....	227
<i>Tartışma Konusu:</i>	
<i>Ahlakın En Üstün İlkesi: Mutluluğu Maksimize Etmek</i>	228
III- JOHN RAWLS: ADALET TEORİSİ.....	229
A- Bilgisizlik Peçesi	231
B- Toplum Sözleşmesi	231
C- Adalet İlkeleri.....	232
Özgürlük İlkesi.....	234
Fark İlkesi.....	234
D- Fark İlkesi ve Ahlaki Hak Ediş	236
Popüler Kültürün Etkisi	237
Temel Ürünlerin Paylaşımı.....	237
Doğal Yeteneklerin Niteliği	239
E- Mülk Sahibi Olunabilen Demokrasi.....	239

On Birinci Bölüm
MARKSİST HUKUK TEORİSİ

I- MARKSİST DÜNYA GÖRÜŞÜ.....	241
Eşitlik ve Özgürlük Anlayışı.....	242
II- MARKSİZMİN HUKUKA İLİŞKİN TESPİTLERİ	243
A- Hukuk Üstyapı Kurumudur	244
B- Hukuk Fetişizmi	244
Hukuk Fetişizminin Üç Boyutu	245
Hukuk Fetişizminin Özel Bir Türü: Evrensellik İddiası	247
Herkes Mülkiyet Hakkına Sahip midir?.....	249
C- Hukuk ve Adalet.....	249
Altyapı Üstyapıyı Belirler	250
Kimse Yaptığı Kötülükten Yarar Sağlayamaz İlkesi	251
D- Hukukun ve Devletin Görelî Özerkliği.....	252
III- KOMÜNİST TOPLUMDA HUKUK	253
İki Farklı Yorum	256
IV- ANARŞİZMİN HUKUKA BAKIŞI	259
Anarşist Toplumda Hukuk.....	260
Bireylerarası Sözleşmeler	261

On İkinci Bölüm
TARİHÇİ HUKUK OKULU

Halkın Ortak Bilinci - Halkın Ruhu	266
Hukukun Gelişimi.....	267
Kodifikasyon	268
Common Law	270
Resepsiyon.....	270

On Üçüncü Bölüm

SERBEST HUKUK AKIMI

Yaşayan Hukukun İşlevi	272
Yargıç Yapımı Hukuk	273

On Dördüncü Bölüm

HUKUKİ REALİZM

I- AMERİKAN HUKUKİ REALİZMİ	276
Palsgraf Kararı	277
Kitaplardaki Hukuk - Uygulamadaki Hukuk	278
Hukuki Realizm ve New Deal Programı	279
Realist Hareketin Eleştirisi	280
II- İSKANDİNAV HUKUKİ REALİZMİ	281
Psikolojik Etki	282

On Beşinci Bölüm

ELEŞTİREL HUKUK ÇALIŞMALARI

Geleneksel Hukuk Teorilerinin Eleştirisi	287
Adil Bir Toplum Düzeni Arayışı	290

On Altıncı Bölüm

FEMİNİST HUKUK TEORİSİ

I- FEMİNİST HAREKETİN TARİHSEL GELİŞİMİ	293
A- Liberal Feminizm	294
B- Radikal Feminizm	296
C- Tahakkümün Sonlandırılması	297

D- Biyolojik Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet	299
E- Rasyonellik - Duygusallık.....	300
F- Kadın Bedeninin Dönüştürülmesi.....	301
II- ÖZEN (BAKIM) AHLAKI VE ADALET AHLAKI.....	302
Çatışan Haklar Örneği	304
Farklı Ahlaki Sesin Analizi.....	305
Ortak Bir İnsanlık Ahlakı !	308
III- YENİ BİR HUKUK POLİTİKASI	310
Kadınları Destekleyen Önlemlerin İki Yüzü.....	311
Takdir Yetkisi ve Hakkaniyet İlkesi.....	312
Hukuk Dilinin Cinsiyetçi Yorumu	313
<i>Tartışma Konusu:</i>	
<i>Kürtaj</i>	315
KAYNAKLAR.....	319